

ABAFÁY-DEÁK CSILLAG

Neverland*

Az 58. Velencei Képzőművészeti Biennálé kurátora, Ralph Rugoff, az idei seregszemle mottójának a kissé provokatív *May You Live in Interesting Times* (Élérdekes időkben) mondatot adta, aminek többféle értelmezése lehetséges. Felszólít arra, hogy figyeljünk jelenünk jegyeire, környezetünk minden mozzanatára. Korunk legégetőbb kérdéseire keresi a választ, mint a migráció, a klímaváltozás, és hangsúlyozza a kommunikáció, a párbeszéd fontosságát a másik féllel és önmagunkkal is. A víz is fontos szerephez jut, vagy túl sok (áradások, cunamik), vagy túl kevés (vízhiány, szennyezett víz, elsivatagosodás) van belőle.

Ha a Giardiniben kezdjük a megtekintést a Centrális Pávilon előtt és fölött sűrű köd gomolyog, körülveszi a belépni szándékozó látogatókat, a „La Biennale” szavak a kolonnád fölött formálatlanná válnak. *Lara Favaretto* installációjának második részét látjuk, címe *Thinking Head*. Eszembe jut a legutóbbi kasseli *documenta*, ahol a főépület tetejéről is időnként füstfelhő szállt fel. Ott sem lett új pápa, csak néhány új gondolat született. Az olasz művész alkotása jelkép, világunk ködös, bizonytalan. Az installációnak erős érzéki hatása van, a szó szoros értelmében is megérinti a látogatókat.

Az érzéki hatások folytatódnak, az eltérőből hosszú folyosón keresztül jutunk be a termekbe, vakító, fluoreszkáló hófehérség vesz körül, káprázik a szemünk. A japán *Ryoji Ikeda* *Spectro III*. című műve monumentális minimalizmus, mai világunk vizuális ingerekkel túlterhelt állapotára utal, ami szinte vakká tesz bennünket életünk fontos részleteinek meglátásában.

Először szerepel több női kurátor és művész, mint férfi. Megdőlt a nyugati művészet egyedurialma, az afrikai és keleti művészet most megkapta méltó rangját, mennyiség és minőség tekintetében. Új résztvevő Ghána, Madagaszkár, Dominikai Köztársaság, Malajzia és Pakisztán. Nyolc év után ismét jelen van India. Az afroamerikai művészet, a szokásostól eltérően a szegregáció, elnyomás és rabszolgaság traumái helyett a fekete kultúra széles spektrumát mutatja be. *Zanele Muholi* önarckép-fotósorozata, a női egyenjogúság és önmagunk teljes elfogadásának tételeit fogalmazza meg. *Kahlil Joseph* *BLKNWS* című fiktív TV csatornájának célja a tradicionális hírközlés és tévés hagyományokkal való szakítás, áthidalva a szakadékot magas és alacsony művészet között. *Njideka Akunyili Crosby* hol szuggesztív portrékat fest fekete festékkel fekete alapra, hol érzékeny és sokrétű enteriőröket. Nagyméretű vásznan a fotomontázszerű részletek a múlt és a jövő motívumaiként egyesülnek.

Hangosan szól a kínai alkotópáros *Sun Yuan and Peng Yu*, *Can't help Myself* című installációja. Átlátszó akrildobozban, hermetikusan bezárva hatalmas ipari robotgép nagy zajjal dolgozik, söprögeti a földről a vörös, vérre hasonlító folyadékot. Fröcsköl az ablakra is, mindig újból kezdi, forog körbe, mintha büntény nyomait akarná eltüntetni. A vörös folyadék azonban változatlanul folyik. A gépeket lehet kontrollálni, de a művészetet nem. Továbbra sincs

* 58. Velencei Képzőművészeti Biennálé „*May You Live in Interesting Times*” 2019. 05. 11. – 2019. 11. 24. Velence (Giardini, Arsenale)

csend, *Shilpa Gupta* indiai művész kapuja jobbra-balra csapódik, nemcsak zár, de közben rombol is. Nincs átjárás a zónák, határok, vallások, szociális státusz között, és közben minden erodálódik. Akárcsak *Nairy Baghramian*, iráni művész *Maintainers* című alkotásánál, a fémvázakra applikált viaszszobrok, lakkbevonattal mint használt matracok fekszenek a földön, a fényezés tartja ideiglenesen egybe formájukat, de tudni lehet, hogy a viasz idővel elhasználódik, megsemmisül.

Csendben ölt nyelvet ránk *Lee Bull*, Koreai Köztársaság, *Scale of tongue* című bizarr alkotása. Különböző perspektívából nézve más formát mutat, lehet kőszikla, nagy nyelv vagy süllyedő hajó. Organikus és szintetikus anyagok keverednek, a selyem a legkisebb légmozgásra is reagál, átalakítja a szobor formáját. Nincs állandóság.

A török *Halil Altindere* *Cosmonaut, Space refugee* című műve felveti a kérdést, ha egy ország se fogadja be a szír menekülteket, akkor miért nem telepítik őket a Marsra? Szobrok és szocreál festmények, virtuális videók vizualizálják a vörös planétán az űrmenekültek életét, lehetőségeit. Ha a szír menekültek népesítik be azt a planétát, lesz-e nekünk ott keresnivalónk? Nem lehetetlen, hogy földünkön belátható időn belül megszűnik az élet, valamennyien migránsokká válunk.

De még van egy kis idő, *Alex da Corte*, USA, *The decorated Shed*, miniatűr kisváros makkolja a reklámtáblákkal egy létező valóságot modellez, miközben egy amerikai sorozatra utal, de nem az általunk ismert *Twin Peaks*-re. Álom és rémálom egyben, fölötte a csillagos ég, beleborzongunk, mi lakozhat az idill mögött. Az ukrán *Zhanna Kadyrova*, *Second Hand*, a szovjet idők ipari épületeinek lebontott kerámiát használja fel műveihez, ezzel öltözteti fel próbababáit, minden megkövül, az emlékezet marad törékeny.

Gyakoriak a dekonstruált tárgyak. *Alexandra Bircken* a kettévágott motorkerékpárt fordítva rakta össze, de nem csak a holt anyagot darabolják. A japán *Mari Katayama* saját csonkított testét is anyagként használja, kilencéves korában amputálták a lábát, és műlábakkal él. Humorosan megjegyzi, ez van kéznél. *Wu Ji*, kínai *Flesh in Stone – Ghost cement* szobrai a falon lógnak, testrészek, nem torzók, fém tartja össze, mintha önálló élete lehetne a résznek az egész nélkül. *Andra Ursuța*, Szalonta, USA, (*Divorce Dump*) mellkasának kosarába a válás után emlékekkel teli tárgyak kerültek. A hétköznapi, de mégis fontos tárgyaktól nem bírunk szabadulni, szívünkben (szívünk helyén) őrizzük ezeket.

A francia pavilon is ködbe burkolódik, a hátsó bejáraton keresztül juthatunk be az épületbe. *Laure Prouvost* ezzel a migrációra céloz, és arra, hogy az életben is keresnünk kell az utunkat, és ezt néha csak kerülővel érjük el. A *Deep See Blue Surrounding You* pszichodelikus film, vízen-víz alatt járunk, a tudatalattinkban is, szürreális utazás Párizsból Velencébe. Mini installációk a közelgő világvégéről, az átmenet és a pusztulás megjelenítése. A remény is felcsillan, a fehér galamb emlékeztet arra, hogy Noénak jó hírt vitt, az árvíz visszahúzódik.

A litvánok kapták az Arany Oroszlánt, a képzőművészet Oscar-díját. Az olasz kurátornő a katonai kikötő elhagyott raktárhelyiségét bérelte ki, homokos, strandot alakított ki, mesterseges fényvel, UV-lámpákkal, hőszűrővel. Műanyag játékok, statiszták fürdőruhában és köztük profi operaénekesek a fürdőlepedőkön énekelnek, elsiratják a korallzátonyokat, amelyek vesztik színüket a fénytől, a hulladékok problémáját. Minden mesterkélt, apatikus, hatása mellbevágó. Az északi pavilon is a klímaváltozással foglalkozik *Weather report: Forecasting future*, idő- és jövőjós egyszerűen.

A *belga* pavilon (Mondo Cane) is díjazott. Két világot ábrázol, ami nem kommunikál egymással. Élethű bábok népi öltözetben, mechanikusan végzik munkájukat, szönek, varrnak, zenélnék, főznek, köszörülnek. Utópikus, fehérre mázolt világ, míg a rács mögött karikatúraszerű alakok (zombi, költő, kirekesztett, beteg, menekült). Paralel társadalmat látunk, a kapcsolódások lehetetlenségét. Az öreg Európa skanzenjét turistalátványosságként, gépesített bábjai felidézlik a Disneyland problémát is.

Egyiptom (The Beginnig of the Idea), Khnum, a templom titkainak őrzője és mesélője fején műholdvevő tányérja mozog, veszi az adást a jövőből. Zene, félhomály, hieroglifák, sok aranyozás, talán sírkamrában vagyunk, csak földig hajolva kúszhatunk ki a napvilágra.

Ausztria pavilonjának homlokzatán *Amo ergo sum* (szeretek, tehát vagyok) szöveg áll fénycsövekből. A bent látott képek csak első pillantásra tűnnek a logo ellentétének. *Renate Bartelman* az érzelmek ambivalenciájára hívja fel a figyelmet, erős, sötét, de poétikus képeivel. 312 vörös, muránói üvegrózsa mint egy vörös hadsereg sorakozik a belső udvarban, hegyes kés áll ki mindegyik virágból, a tüske nem a száron található, eszünkbe ne jusson közel hajolni és megszagolni.

A *magyar* pavilonban *Waliczky Tamás* Képzelt kamerák projektje rendkívül sokrétű. A huszonhárom lightboxban huszonhárom egyedi és mechanikájának megértése nélkül is rendkívül izgalmas képpel találkozhat az érdeklődő. *Waliczky* a számítógép segítségével felismert látási lehetőségekkel, illetve a saját korunkban megfigyelhető látásmódokkal egészíti ki az emberi látást és térérzékelést. Interaktív installáció az egyik lightbox, mint az analóg elven működő fényképezőgép digitális parafrázisa. Az installációval kipróbálhatja a látogató, hogy milyen képeket képes létrehozni *Waliczky Tamás* egyik fantáziakamerája.

A lightboxok, az animációk és az interaktív installáció együtt egy nagyon egységes feldolgozása a látás leképezése, a valóság ábrázolása kérdéskörnek. Az újmédiá-művészet nemcsak arról ismeretes, hogy új médiumokat, elsősorban digitális technológiát használ, hanem maga a médium mikéntje is hangsúlyos szerepet tölt be a műben, hiszen nemcsak eszköze a művésznek, hanem gondolkodásmódjának alakítója is, és ilyenképpen szorosan összefonódik a mű mondanivalójával – világitott rá a műfaj jellemvonásaira *Szegedy-Maszák Zsuzsanna* művészettörténész, a kiállítás kurátora.

A *német* pavilonba az oldalszárnyon át, kerekas széknek is alkalmas rámpán juthatunk be. Mindnyájan fogyatékosok vagyunk? A fején kőszobrot imitáló maszkkal jelenik meg a művész, *Natascha Süder Happelmann*, és kitalált néven mutatkozik be. A név identitáshordozó, az identitást úgy értelmezi, hogy az csak másokkal való kommunikációban jöhet létre. Komplex installáció (építészeti elemek, hang, zene, szobor) fogad a belső terekben. Hatalmas duzzasztógátfal emelkedik, repedésekkel, meddig bírja a nyomást és dől össze, és önt el mindezt a víz? A fal másik oldalán látjuk, díszlet az egész, disszonás zene hallatszik és sípszó, az ellenállás soundtrackje. Ilyen trillázó sípokkal kommunikáltak Németországban a menekültek, amikor kiadatásuk fenyegette őket, értesítették, figyelmeztették egymást.

Velence pavilonja több művész munkája. A város labirintus-élménye *Italo Calvino* híres esszéjére is utal. A köd itt is jelen van, az észlelés homályos, álomszerű, nincs határozott padló, mennyezet, mégis szilárd a talaj a lábunk alatt. The real body érzéki vándorlás múlt és jelen között, a város válik testté, valamennyi elemével, a test lélegzik, és mi vele együtt. A vízen járás misztikus élményét is átéljük.

Kanada Isuma című filmje megállásra készíti a látogatókat, az inuit lakosság kitelepítéséről, területük kisajátításáról szól, életterük megszűnt. Az elmesélés humoros és mélyen emberi, jegesmedvékkel együtt válnak hontalanná. *Japánnak* is van mondanivalója a klímaváltozásról, *Cosmo-Eggs*, négy művész: képzőművész, zeneszerző, antropológus és építész munkája, hogyan és hol lehetséges a túlélés. A japán szigetvilág érzékeny, természeti katasztrófák sújtják, cunami, földrengés, de az ember által kreált veszély is, pl. atomerőmű. A cunami által hozott kötömbök, idő után új élet, növények, vándormadarak otthona lehet. Kozmikus tojás mitológia, élő és élettelen születése. A megnyitó előtti napon a pavilon tetején sírálytojást találtak. Égi jel?

Az Arsenalénál áll egy rozsdás hajó, a svájci *Christoph Büchel* *Barca nostra* (A mi bárkánk) című projektje. Közel ezer menekült fulladt vízbe 2015 áprilisában a Földközi tengeren, túlszűfolták a 15 főre tervezett halászhajót. Nincs kiírva a cím, talán azért, hogy ne legyen katasztrófaturizmus-íze? Oldalában hatalmas lyuk tátong, a holttesteket itt vették ki. Vita, hogy ez lehet e műalkotás. Inkább figyelmeztető emlékmű. Tömegsír a mi bárkánk. Mikor jövünk rá arra, hogy valamennyien egy hajóban evezünk, a pusztulás felé, ha így folytatjuk. Megérkezünk Neverlandbe. A török *Halil Altindere* munkája, már csak egy épület homlokzata. Ez is figyelmeztető műemlék, ez marad meg belőlünk?

ZANELE MUHOLI – DÉL-AFRIKAI PAVILON